

روایت شهدا به شهادت سینما

مروری بر پرتره‌های سینمایی قهرمانان دفاع مقدس به مناسبت ۲۲ اسفند، روز بزرگداشت شهدا

محمد عنبرسوز



با گذشت بیش از چهل سال از شروع جنگ تحمیلی، همچنان ژانر دفاع مقدس یکی از مهم‌ترین گونه‌های سینمای ایران را تشکیل می‌دهد؛ شکلی از فیلم‌سازی که کاملاً لحن بومی به خود گرفته است و باوجود فرازونشیب‌هایی که بعضاً پشت سر می‌گذارد، برای مردم ایران به بخشی جدانشدنی از بدنه سینما تبدیل شده است. سینمای دفاع‌مقدس آن قدر گسترده‌گی و وسعت دارد که حتی گاهی ممکن است مخاطبان درباره دسته‌بندی یک فیلم خاص تحت این عنوان تردید داشته باشند؛ مثلاً فیلم موفق و تحسین‌شده «ارتفاع پست»، ساخته ابراهیم حاتمی‌کیا، درعین حال که موضوعی مشخص درباره یک هواپیماربایی را موردنظر قرار داده، اما دغدغه‌های انسانی مرتبط با جنگ تحمیلی در تاروپود آن تنیده شده است. در میان آثار پرتعداد و برجسته مرتبط با دفاع مقدس، فیلم‌هایی که به‌نوعی پرتره شهدای برجسته محسوب می‌شوند و با محوریت شخصیت‌های ویژه- که مایه‌آزایی در واقعیت دارند- ساخته شده‌اند، معمولاً بیشتر از بقیه فیلم‌ها از شانس موفقیت برخوردارند و اغلب خیلی زود به ویتترین سینمای ایران منتقل می‌شوند، اساساً وقتی بیننده می‌داند که قرار است به تماشای فیلمی درباره زندگی یکی از شهدایی بنشیند که از طریق مدیوم‌های دیگر با او آشنایی ضمنی دارد، شانس برانگیخته شدن همدلی او و تأثیرگذاری فیلم بر مخاطب دوچندان می‌شود. به مناسبت ۲۲ اسفند، روز بزرگداشت شهدا و همچنین نزدیک شدن به شروع اکران «غریب»، اثر تازه محمدحسین لطفی، مروری داریم بر تعدادی از مهم‌ترین فیلم‌های سینمای ایران که با تمرکز بر شخصیت حقیقی یکی از شهدا ساخته شده‌اند.

- فیلم ساز شهدای مشهد

جواد اردکانی، فیلم‌ساز باسابقه مشهوری که در سال ۱۴۰۱ یک فیلم کم‌دی را روانه پرده سینما کرده بود، در سال‌های پایانی دهه ۸۰ تلاش بسیار زیادی برای به‌تصویر کشیدن دوشهید خطه خراسان از خود نشان داد. حاصل کار اردکانی در این عرصه ساخت دو فیلم به نام‌های «به کبودی یاس» (محصول ۱۳۸۷ درباره شهیدعبدالحسین برونسی) و همچنین «شور شیرین» (محصول ۱۳۸۸ با محوریت زندگی و شخصیت شهید محمود کاوه) است که هر دو آثاری متوسط به شمار می‌روند. «به کبودی یاس» از این منظر که اثری با فیلم‌نامه اقتباسی است، در زمان خودش گامی روبه جلو و بسیار مهم در سینمای دفاع‌مقدس ایران بود. بااین حال بودجه‌های اندک و شرایط سخت‌تولید اجازه نداده که این دو اثر مهم کارگردان مشهوری درباره شهدا، به حد شایان توجهی از جذابیت بصری و بلوغ روایی برسند.

- شاهکاری که تکرار نشد

شهرام اسدی، فیلم ساز کهنه کاری که تاریخ سینمای ایران او را با اثر جاودانه‌ای به نام «روز واقعه» به‌خاطر می‌آورد، سال‌ها بعد از این تجربه تکرارنشدنی، تلاش کرد فیلم دیگری را -این بار در گونه دفاع مقدس- تولید و اکران کند. اسدی پانزده سال بعد، با تلاش برای تکرار تجربه موفق قبلی و استفاده از برند «روز واقعه»، فیلمی به نام «شب واقعه» را اکران کرد که حتی نتوانست به ذره‌ای از موفقیت فیلم عاشورایی او دست یابد. «شب واقعه» با همه نقاط ضعف و قوتش، یک خصلت شایان توجه داشت و آن بیرون آوردن سیمای شهدا از کلیشه‌ای رایج بود. شهید دریاقلی سورانی که قهرمان این فیلم محسوب می‌شود، با پرداختی یکسره متفاوت و شجاعانه جلوی دوربین رفته و شاید برای اولین بار بود که در این فیلم شمایل دست‌نیافتنی و کلیشه‌ای از شهیدان وجود نداشت. قهرمان «شب واقعه» یک انسان کاملاً ملموس بود که مسیر خود را تا رسیدن به بلندترین مرتبه طی می کرد و ما جزو در این فیلم جوری به نظر نمی‌رسید که انگار شهید سورانی از همان ابتدا یک انسان آسمانی و متفاوت بوده است.

ریحانه موسوی



نمایش مردمی فیلم سینمایی «دوار» از سری فیلم‌های گروه «هنر و تجربه» و در قالب هفتمین برنامه «پاتوق فیلم مشهد» به‌نویسندگی و کارگردانی میثم حسن‌زاده، فیلم‌ساز مشهوری، عصر شنبه، ۲۰ اسفند، با حضور عوامل فیلم، منتقدان و تماشاگران در پردیس سینمایی هویزه برگزار شد. میلاد خزاعی، مهسا اکبرپور، راحیل کافی، رضاسنایی و مصطفی امیری در این فیلم به ایفای نقش می‌پردازند.

- اثری جشنواره‌ای اما مخاطب‌پسند

نویسنده و کارگردان فیلم «دوار» در ابتدای نشست نقدوربرسی آن گفت: موضوع فیلم روان‌کاوانه و درباره بیماری «دمانس» یا زوال عقل است. ایده اصلی این فیلم برای من زمانی شکل گرفت که در حال خواندن مقاله‌ای خارجی درباره این بیماری بودم و متوجه شدم که شیوع این بیماری به‌سین زیر چهل سال رسیده و ابتلا به آن در حال افزایش است. او افزود: این اثر درباره موسیقی دانی است که دچار بیماری «دمانس» شده است و در زندگی شخصی با نامزدش دچار چالش‌های جدی می‌شود. برای من بسیار مهم بود که این فیلم فقط صرفاً برای جشنواره ساخته نشود بلکه مخاطب عام نیز درک اولیه خود را از آن داشته باشد. این هنرمند مشهوری بیان کرد: این فیلم یک روایت غیرخطی دارد که ساخت آن اساساً ترسناک است. روایت غیرخطی پر از چالش و ادغام‌های مختلف خاطرات خیلی کاراساخت می‌کند. صدادرین فیلم اهمیت زیادی دارد، اتفاقاتی در فیلم رخ می‌دهد

میلاد خزاعی، بازیگر فیلم «دوار»:

ساخت فیلم بلند با امکانات محدود

میلاد خزاعی، دیگر بازیگر این فیلم، در حاشیه اکران آن گفت: هر اثر ممکن است نواقص و کمبودهایی داشته باشد، اما در کل از نتیجه این کار راضی بودم، زیرا کار بسیار سختی است که بتوان با بودجه و امکانات محدود یک فیلم سینمایی بلند را به سرانجام رساند. او افزود: من سال‌هاست که با میثم حسن‌زاده در زمینه تئاتر و فیلم کوتاه همکاری دارم و در سریال «لحظه گرگ‌ومیش» به‌عنوان دستیار کارگردان با او همکاری داشتم. وقتی فاز اول ساخت این اثر به پایان رسید، او به من پیشنهاد بازی در فیلم «دوار» را داد و باتوجه به شناختی که از او داشتم بازی در این نقش را پذیرفتم. این هنرمند بازخوردهایی را که از فیلم «دوار» گرفته بود خوب توصیف کرد و ادامه داد: افرادی بودند که درباره برخی از قسمت‌های فیلم نظراتی داشتند و متمایل بودند که به شکل دیگری اجرا شود، اما بازخوردهای مثبت زیادی که از آن دریافت کردیم برای من بسیار جذاب بود.خزاعی با اشاره به اینکه تا به حال تجربه بازی با این ایده را نداشتم، اظهار کرد: ما سعی کردیم فیلم بیشتر به سمت مستند پیش برود که کار بسیار سختی بود از این بابت که قرار بود بازیگر بازی نکند و به تعبیری التهاب و فراموشی بسیار مشکل بود. من تئاتر کار کرده بودم که برایم ساده‌تر بود.

- شاعرانگی در میدان نبرد

«زیباتر از زندگی» اثری متفاوت در گونه دفاع مقدس است که به کارگردانی انسیه شاه حسینی در سال ۱۳۸۹ ساخته شده و بر شخصیت شهید سیدحسین علم‌الهدی مبتنی است. این فیلم از لحاظ روایت کاملاً متمرکز بر شخصیت شهید علم‌الهدی است و لحنی انسانی و شاعرانه دارد که باعث می‌شود از شعارزدگی دور بماند، هرچند از لحاظ کیفیت اجرایی و ضربه‌انگ فیلم‌نامه ایرادات زیادی را متوجه خود می‌بیند. بازیگر نقش اصلی این فیلم، یعنی حامد کمیلی، در اجرای نقش خود چندان موفق نبوده و می‌توان گفت این شخصیت مهم‌دراماتیک در سینمای ایران را هدر داده است.

- هزینه‌های نافرجام

فیلم پر سروصدای ابراهیم حاتمی کیا در اوایل دهه ۹۰ که با الهام از یک اثر بیوگرافیک خارجی نام گذاری شده بود، بیشتر از آنکه به‌واسطه بار هنری و لحظات تأثیرگذارش به نقل محافل تبدیل شود، به‌واسطه هزینه‌های زیاد و جلوه‌های ویژه میدانی خود موردتوجه قرار گرفت. «ج» اثری شایان توجه در ساختار بود که با یک تیم تولید کاربلد تلاش می‌کرد پرتره‌ای باشد از یکی از چهره‌های متفاوت و جاودانه تاریخ

روان کاوی یک زوال عقل

گزارشی از اکران، نشست و نقد و بررسی فیلم «دوار» در مشهد



یک من‌حسن‌زادانی شهروار

که غیرخطی است و در بخش‌هایی مخاطب آن را پس می‌زند. این کارگردان یادآور شد: استفاده از دوربین بومبایی چالش بسیار سختی است که من با میل خود از آن در فیلم استفاده کردم تا در برخی بخش‌ها صبر مخاطب را به چالش بکشم. این فیلم راوی ناموثقی دارد که مخاطب نمی‌تواند به آن اعتماد کند و در قسمت‌هایی دچار سوءظن می‌شود.

- تکرار یک داستان واقعی

سید محمد مداح حسینی، کارشناس و منتقد سینما نیز در نشست نقد و بررسی فیلم «دوار» گفت: اصولاً حرف زدن درباره فیلمی که ایده اصلی آن عدم قطعیت

یکسره بازسازی شده تولید شده بود، به واسطه سبک کارگردانی متفاوتش و آن زاویه نگاه مختص محمدحسین مهدویان، به‌سرآغازی برای یک گونه‌تازه در سینمای مرتبط با تاریخ معاصر ایران بدل شد که بعدها فیلم‌سازانی هم سعی کردند آن را ادامه دهند.

- لوکیشن دقیق آقای کارگردان

احتمالاً یکی از سه فیلم خوش‌ساخت تاریخ سینمای دفاع مقدس، اولین فیلم بلند کارنامه‌های حجازی‌فر در مقام کارگردان است که به‌شدت موردتوجه مردم و منتقدان قرار گرفت. «موقعیت مهدی» با تمرکز بر شخصیت و منش منحصر به‌فرد شهید مهدی باکری و برادرش شهید حمید باکری، یکی از سرحال‌ترین آثار یک سال اخیر سینمای ایران بوده است که مخاطبان منتظر پخش نسخه سریالی آن از تلویزیون هستند.

پرداخت ملموس شخصیت شهید باکری، در کنار پرهیز هوشمندانه فیلم‌ساز از شعار، این فیلم را به اثری باورکردنی و پراحساس برای بیننده تبدیل می‌کند. هادی حجازی‌فر نیز توانسته با اجرایی دقیق و پر از ظرافت، بازی خود را در حد تعادل نگه دارد تا بیننده احساسی متفاوت و تازه نسبت به یکی از مهم‌ترین فرماندهان دوران دفاع مقدس را تجربه کند. حجازی‌فر همچنین با بازیاری در نقش فرماندهان جنگ تحمیلی، موقعیتی منحصر به‌فرد در این زمینه دارد.

- غربت مسیح کردستان

«غریب» شاید بهترین فیلم جشنواره فجر ۱۴۰۱ بود، اما اگر نظرسنجی آرای مردمی در این دوره از مهم‌ترین رویداد سینمای ایران انجام می‌شد، احتمالاً می‌توانست لقب بهترین فیلم از نگاه مخاطبان را به دست آورد. شهید محمد بروجردی، به‌عنوان یکی از فرماندهان برجسته دوران دفاع مقدس، تقریباً در همه سکانس‌های این فیلم حضوری گرم و باورپذیر دارد، ضمن اینکه «غریب» سرشار از لحظات تأثیرگذار و سینمایی است که احساسات مخاطب را فعال می‌کنند. بازی بابک حمیدیان که در فیلم «ج» نیز نقش شهید اصغر وصالی را به‌خوبی بازی کرده بود، در نقش شهید بروجردی یکی از ماندگارترین شخصیت‌های دفاع مقدس در تاریخ سینما را به تصویر کشید.

در حال تکرار هستیم و هیچ تکراری اصل نیست و همه تکرارها نتیجه تفسیر و بازی ما با خاطرات است. این منتقد فیلم «دوار» را این گونه توصیف کرد که در لحظه نخست تماشاگر را با خانه‌ای روبه‌رو می‌کند که در حال ترک شدن است. اسباب نیمه چیده است و افراد در حال ترک آنجا هستند. او افزود: مخاطب در این فیلم با شخصیتی روبه‌رو می‌شود که فیلم دائماً در حال شخصیت‌زدایی از اوست و همه امکاناتی را که ممکن است درباره کلاسیک شخصیت فیلم به تماشاگر بدهد از آن نفی می‌کند، فیلم به کرات از نشانه‌هایی استفاده می‌کند که آن را فاقد معنایی سازد. این کارشناس سینما گفت: در واقع ما در فیلم «دوار» با یک راوی نامعتبر و ناموفق مواجه می‌شویم که به ما اطلاعاتی می‌دهد اما به مرور به این نتیجه می‌رسیم که این اطلاعات اشتباه است و ما را گمراه می‌کند. وی خاطرنشان کرد: در این فیلم قصه از جایی شروع می‌شود که واقعیت در حال تکرار است. فیلم از طریق تلقیق بین قاب‌هایی که از طریق موبایل یا از طریق صحبت بین شخصیت‌ها گرفته شده ایجاد شده است و ما را در برهوتی پرت می‌کند که امکان فهم قصیه را از ما می‌گیرد. او بازی بازیگران را بسیار خوب توصیف کرد و افزود: در این جنس کارها بازی گرفتن از بازیگران بسیار سخت است، زیرا معمولاً به‌دلیل کمبود زمان یا کمبود امکانات و شاید تجربی بودن ساختار فیلم، ممکن است بازی‌ها چندان چشمگیر نشود اما به نظر من بازیگران فیلم «دوار» بسیار موفق بودند. به‌ویژه مهسا اکبرپور، بازیگر نقش «مهسا»، که در این اثر توانایی خاصی دارد.

مهسا اکبرپور، بازیگر فیلم «دوار»:

ما حصل پایبندی به خواسته‌ها

مهسا اکبرپور، بازیگر این اثر، در گفت‌وگو با خبرنگار شهراًز بیان کرد: من از نتیجه کار بسیار راضی هستم و کار کردن در کنار میثم حسن‌زاده برایم بسیار دل‌چسب بود. این کارگردان به خواسته‌های خود و همچنین فیلم‌نامه بسیار پایبند بود که ماحصل بی نظیر فیلم «دوار» نیز به‌همین دلیل است. او افزود: ما حدود یک‌ماه و نیم تمرین داشتیم. در روزهایی کار برایم بسیار سخت بود، اما نتیجه آن همان چیزی شد که مدنظرمان بود. این هنرمند مشهوری دلیل بازی در این نقش را فیلم‌نامه آن بیان کرد و یادآور شد: من همیشه از فراموشی ترس داشتم و تجربه کردن خودبیماری یا زندگی با چنین فردی بسیار سخت است. من به‌دلیل چهره‌ای که دارم، بیشتر کارهایی که در زمینه تصویر انجام داده‌ام، در نقش همسر و خواهر شهید یا زنی که سختی زیادی کشیده بوده است و شخصیت شاد مهسا به شخصیت خودم بسیار نزدیک بود و باعث جذابیت کار شد. او فیلم‌سازی را کاری سخت بیان کرد و افزود: ما فیلم‌سازان بزرگ زیادی داریم که اهل مشهد هستند، اما متأسفانه با خوشبختانه در تهران فعالیت دارند. اما من احساس کردم در مشهد به آن چیزی که می‌خواهم نمی‌رسم. نمی‌دانم دلایل این نقطه‌ضعف چیست. شاید این کاستی مربوط به کشور ماست که با وجود ساخت فیلم‌های بسیار خوب در مشهد، تنها تهران تبدیل به پایتخت بزرگ سینما شده است.



داور بخش نمایش جشنواره هنرهای شهری مشهد

آثار امسال مترقی و متنوع هستند



هنرهای نمایشی با محوریت تئاتر خیابانی از مهم‌ترین و جذاب‌ترین بخش‌های جشنواره هنرهای شهری در نوروز ۱۴۰۲ مشهود به شمار می‌آید. رضا صابری در گفت‌وگو با ایسنا درباره مراحل داوری بخش نمایش جشنواره هنرهای شهری اسمال مشهد اظهار کرد: از حدود ۱۲۰ متنی که به دبیرخانه رسیده بود، سی متن انتخاب شد که از میان آن‌ها با توجه به متون، مفاهیم، شکل کار و مناسبت آن برای ایام نوروز پانزده متن انتخاب نهایی تیم داوران بود. وی با بیان اینکه آثار ارسالی از سراسر کشور به دبیرخانه رسیده بودند، افزود: این آثار خیلی مترقی و متنوع بودند و برای خیابان، کارهای محبتی و میدانی نوشته شده بودند. غالباً سعی شده بود مقداری طنز هم در کار استفاده شود و البته طنزی آرامش‌بخش و دوست‌داشتنی. برخی نیز آثار خود را درباره آیین‌های سنتی و بومی مناطق خود نوشته بودند که تعدادی از آن‌ها انتخاب شد و قرار است در عید به اجرا بپردازند. داور بخش نمایش جشنواره هنرهای شهری مشهد تصریح کرد: رقابتی در جشنواره وجود ندارد، بلکه گروه‌ها نمایش خود را اجرا می‌کنند و به شهرهای خود برمی‌گردند. ویژگی خوبی که امسال وجود دارد نیز این است که شهرداری بوده‌جه مناسبی را برای گروه‌هایی که از مشهد و دیگر نقاط کشور در این رویداد شرکت می‌کنند در نظر گرفته است. پیشکسوت تئاتر مشهد خاطرنشان کرد: کار میدانی از این لحاظ سخت است، زیرا باید نمایش کوتاه باشد، قصه‌های قشنگ و ایده‌های نو داشته باشد و با ارزش باشد، چون به‌هر ترتیب مشهد شهری است مذهبی و از طرفی ماه رمضان هم نزدیک است. ما همه این‌ها را در نظر گرفتیم و خوشبختانه آثار آثاری را انتخاب کردیم که همه این موارد را داشته باشند.



افتتاح سینمای جدید مشهد با سالن‌های روباز



سینما مهر کوهسنگی مشهد که دارای ۹ سالن مشقف و چهار سالن رو باز با امکاناتی مطاق با استانداردهای روز جهان است، پنجشنبه، ۱۲۵ اسفندماه، افتتاح خواهد شد. سرپرست امور سینمایی حوزه هنری خراسان‌رضوی در گفت‌وگو با ایسنا با اشاره به افتتاح پردیس سینمایی مهر کوهسنگی مشهد درباره امکانات آن اظهار کرد: این سینما دارای سیزده سالن مجهز مشقف و روباز است و از سیستم دالبی که سیستم روز دنیاست برای آن استفاده شده است. احمدرضا بهبهانی با بیان اینکه سینما مهر کوهسنگی دارای بزرگ‌ترین کتابخانه میان سینماهای کشور است، افزود: همچنین این سینما فضای مخصوص کودکان دارد و برای ورود به سینما نیز با توجه به اینکه ورودی سینما از مجتمع تجاری جداست، لازم نیست مخاطبان حتما وارد مجتمع تجاری مهر شوند. وی بیان کرد: مجموع مساحت این سینما حدود ۵ هزار مترمربع است و با ظرفیت هزار و دویست نفری ساخته شده است. از جایی که امکانات سینما مدرن است، بلیت این سینما ۴۵ هزار تومان است و همه فیلم‌های روز ایران در این سینما اکران خواهند شد. بهبهانی درباره نحوه جذب مخاطب به این سینمای جدید بیان کرد: برنامه‌های بسیاری برای جذب مخاطب داریم و گروه بازاریابی برای این کار تشکیل شده است. به‌خصوص تمرکز ما بر جذب زائران خارجی است، زیرا کوهسنگی با توجه به موقعیتی که دارد مورد توجه زائران بین‌الملل است. وی تصریح کرد: یکی دیگر از برنامه‌های جذب مخاطب حضور گروه‌های مذهبی و مدارس با اکران فیلم مورد نظر خود آن‌هاست. در واقع هدف ما این است که این سینما با سبکی خاص و متفاوت از دیگر سینماهای مشهد اداره شود و تعداد زیاد سالن‌ها قدرت مانور ما را بیشتر می‌کند، برای مثال در سالن‌های روباز به‌صورت کافی شاپ به مخاطبان خدمات ارائه خواهیم داد. سرپرست امور سینمایی حوزه هنری خراسان‌رضوی بیان کرد: در سینما مهر کوهسنگی فیلم‌های ایرانی و خارجی دارای مجوز با زیرنویس برای مخاطبان خارجی اکران خواهند شد. از جایی‌که بیشترین زائران بین‌الملل عرب‌زبان هستند، اکران فیلم با زیرنویس عربی اولویت ویژه‌ای دارد. همچنین فیلم‌های خارجی مجوزدار برای فارسی‌زبانان نیز اکران خواهند شد.



«بچه‌های طوفان» در اکران نوروزی سینماها



فیلم سینمایی «بچه‌های طوفان» جایگزین فیلم «ملاقات با جادوگر» در اکران نوروزی شد. روح‌ا... سهرابی، مدیرکل اداره نظارت بر عرضه و نمایش سازمان سینمایی، درباره ترکیب فیلم‌های اکران گفت: فیلم‌های «غریب»، «فسیل»، «عروس خیابان فرشته» و «بچه‌های طوفان» با تعدادی از فیلم‌های دیگر از جمله ملاقات خصوصی» و «بخارست» در نوروز به‌روی پرده خواهند رفت. فیلم «بچه‌های طوفان» جایزه‌بهترین فیلم جشنواره رشد را گرفته و در جشنواره کودک هم پروانه‌ر زین بهترین دستاورد هنری و بهترین بازیگر نوجوان را دریافت کرده است. در «بچه‌های طوفان»، پژمان باذغی، مریم یونانی، پرهام دلدار، ونوس حسن‌کانلی، رضا ناجی، سوگل طهماسبی، جواد یتونی و تیمور عباسی بازی کرده‌اند.